

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา*

A STUDY OF THE COMPONENTS OF STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS

อำนาจ ไชยสงค์^{1*}, นันทณัฐ เวียงอินทร์², ณัฐพล วงศ์ประทุม³, ธัญยาภักดิ์ คมธัญนิธิชัยวัฒน์⁴

Amnat Chaisong^{1*}, Nanthanut Wiangin², Natthapon Wongprathum³, Thanyaphak Khomthathnithichayawat⁴

¹โรงเรียนบ้านต่าโนนจันทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 นครพนม ประเทศไทย

¹Ban Tap Tao Non Chan School, Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1, Nakhon Phanom, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ กาฬสินธุ์ ประเทศไทย

²Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin University, Kalasin, Thailand

³โรงเรียนทรายมูลหนองทรายศรีพิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 สกลนคร ประเทศไทย

³Saimoon Nongkung Saisri Pittaya School, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 2 Sakhonakorn, Thailand

⁴โรงเรียนบ้านสังเปือย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สกลนคร ประเทศไทย

⁴Bansongpuie School, Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 3, Sakhonakorn, Thailand

*Corresponding author E-mail: neg.tpcom@gmail.com

*Tel: 086-838-1265

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมุ่งสังเคราะห์กรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับบริบทการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันการวิจัยดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่ง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี โดยคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ร้อยละ 50 ขึ้นไป และ 2) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์การบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไปทุกข้อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสารและการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล และ 5) หลักธรรมาภิบาล โดยทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเสริมซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และ 4.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 และ 0.28 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบดังกล่าวสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ตลอดจนเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, การกำหนดทิศทางองค์กร, การคิดเชิงกลยุทธ์, การบริหารทรัพยากรบุคคล, หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research aimed to study the components of strategic leadership of school administrators under the Primary Educational Service Area Office, focusing on synthesizing a conceptual framework consistent with the current context of school administration. The research was conducted in two phases: 1) to study and synthesize the components of strategic leadership of school administrators from 10 sources of documents, textbooks, and related research published within the past 10 years, selecting only the components with a frequency of 50 percent or higher; and 2) to examine the appropriateness and feasibility of the components through five experts with no less than 10 years of experience in educational administration. The research instruments consisted of a document analysis form, a semi-structured interview form, and a five-point rating scale questionnaire, all of which were examined for content validity with item-objective congruence (IOC) values of .50 or above for every item. The data were analyzed using basic statistics, namely frequency, percentage, mean (M), and standard deviation (S.D.). The findings revealed that the strategic leadership of school administrators, derived from the document synthesis and the expert evaluation, comprised five main components: 1) organizational direction setting, 2) strategic thinking, 3) strategy formulation, 4) human resource management, and 5) good governance. These five components were systematically interrelated and mutually reinforcing. In addition, the expert evaluation indicated that the appropriateness and feasibility of the components were at the highest level overall, with means of 4.64 and 4.72 and standard deviations of 0.48 and 0.28, respectively. These results demonstrate that the components can be used as a conceptual framework for research as well as a guideline for developing the strategic leadership of school administrators.

Keywords: Strategic Leadership, Organizational Direction Setting, Strategic Thinking, Human Resource Management, Good Governance

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ทุกองค์กร รวมถึงสถานศึกษา ต้องเร่งปรับตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายและความผันผวนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษานับเป็นรากฐานสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่พร้อมรับมือกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะในบริบทดิจิทัลที่ต้องการบุคลากรซึ่งมีความสามารถรอบด้าน ทั้งการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ และการปรับตัวได้อย่างคล่องตัว สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนให้พร้อมดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) บทบาทของสถานศึกษาในบริบทปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ตามหลักสูตร หากแต่ต้องทำหน้าที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตการพัฒนาทักษะแห่งอนาคต และการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี การบริหารจัดการสถานศึกษาจึงต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวางแผนเชิงกลยุทธ์ บูรณาการองค์ความรู้และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นคุณลักษณะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (Samimi, M. et al., 2022)

การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัดโดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งการเข้าใจองค์ประกอบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความสามารถเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ราตรี พิมพ์ศักดิ์ และคณะ, 2567) อีกทั้งงานวิจัยส่วนใหญ่ยังอาศัยกรอบแนวคิดจากต่างประเทศทำให้ขาดองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และยังขาด การศึกษาและการสังเคราะห์องค์ประกอบอย่างเป็นระบบส่งผลให้การนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการแปลงวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมจากสภาพปัญหาและช่องว่างขององค์ความรู้ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผลการวิจัยจะทำให้ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม และการกำหนดเกณฑ์การประเมินสมรรถนะผู้บริหารได้อย่างตรงจุด ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษาและการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของนักวิชาการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา) ไม่เกิน 10 ปี เกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทการศึกษา จำนวน 10 แหล่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสังเคราะห์องค์ประกอบและจัดทำกรอบแนวคิดเบื้องต้นสำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งสามารถเป็นข้อมูลในการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดหน่วยวิเคราะห์ เป็นแนวคิดหรือข้อความที่สะท้อนองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จากนั้นทำการเข้ารหัสข้อมูล (coding)และจัดหมวดหมู่ตามความหมายและความสอดคล้องเชิงเนื้อหาพร้อมกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ ของแต่ละองค์ประกอบการจัดหมวดหมู่ได้รับการตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ต่อมาองค์ประกอบจากแต่ละแหล่งมาจัดทำตารางสังเคราะห์และวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก

องค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป หรือไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของแหล่งข้อมูลทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้ได้ องค์ประกอบที่มีความสำคัญ และเหมาะสมสำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

วิธีการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยการสรรหา เสนอชื่อ ติดต่อยืนยันคุณสมบัติ และขอความยินยอม ผ่านการขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ เพื่อการเก็บรักษาข้อมูลอย่างปลอดภัยและการใช้ข้อมูล เพื่อการวิจัยเท่านั้น การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีประสบการณ์ในการสอนด้านการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีคุณวุฒิการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป จำนวน 1 คน

2. ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ในการบริหารไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีคุณวุฒิทางการศึกษา สูงสุดระดับปริญญาเอก หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อยืนยันเหตุผลของคะแนนและข้อเสนอแนะ และแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้รายองค์ประกอบของภาวะ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. นำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารในขั้นตอนที่ 1 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาร่างแบบสอบถาม
2. สร้างข้อคำถามครอบคลุม 5 องค์ประกอบหลัก จำนวน 25 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ด้าน คือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้
3. กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ 4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด, 3.51 - 4.50 มาก, 2.51 - 3.50 ปานกลาง, 1.51 - 2.50 น้อย และ 1.00 - 1.50 น้อยที่สุด
4. เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา แล้วปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะ

5. เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out)

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. จัดส่งแบบสอบถามผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามพร้อมเอกสารประกอบ ได้แก่ คำชี้แจง กรอบองค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และเกณฑ์การให้คะแนน ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail)
3. กำหนดระยะเวลาในการตอบผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการตอบและส่งคืนแบบสอบถามภายใน 2 สัปดาห์
4. รับคืนแบบสอบถามและตรวจสอบความครบถ้วนเมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยรับคืนแบบสอบถามจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ

5. รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล และใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงองค์ประกอบสำหรับการวิจัยในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายโดยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน โดยเลือกองค์ประกอบ ที่มีความเหมาะสมมาก หรือมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนด คะแนนไว้ 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2549) เพื่อให้ได้ องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความเหมาะสมและเป็นไปได้น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย 10 แหล่ง ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารสู่ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบโดยใช้ความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ซึ่งเท่ากับหรือมากกว่า ร้อยละ 50 ของความถี่ทั้งหมด มาเป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การบริหาร ทรัพยากรบุคคล และ 5) หลักธรรมาภิบาล

2. องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์องค์ประกอบมาจัดทำเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการ พร้อมพฤติกรรมบ่งชี้ ซึ่งมีทั้งหมด 5 องค์ประกอบหลัก รวม 25 พฤติกรรมบ่งชี้ แสดงรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
การกำหนด ทิศทางองค์กร	ความสามารถในการกำหนดภาพอนาคตที่ ชัดเจน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าหมายขององค์กร สามารถสื่อสารให้ผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจและยอมรับร่วมกัน มี การบูรณาการความคิดเชิงกลยุทธ์กับการ วางแผน และปรับเปลี่ยนทิศทางให้ สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง	1. กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายขององค์กร ที่ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ 2. กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่สะท้อนวิสัยทัศน์ และ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 3. สื่อสารทิศทางองค์กรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจ และร่วมขับเคลื่อน 4. บูรณาการความคิดเชิงกลยุทธ์เข้ากับการวางแผนเพื่อสร้าง คุณค่าให้แก่องค์กร 5. ปรับเปลี่ยนทิศทางและแนวทางการบริหาร ให้สอดคล้อง กับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบ นิยามเชิงปฏิบัติการ และพฤติกรรมการบ่งชี้ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	พฤติกรรมบ่งชี้
การคิดเชิง กลยุทธ์	ความสามารถทางปัญญาของผู้บริหารในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม คาดการณ์แนวโน้มในอนาคต คิดอย่างเป็นระบบ และออกแบบแนวทางการพัฒนาองค์กรที่เหมาะสม โดยอาศัยการคิดเชิงยืดหยุ่น การมองภาพรวม และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ	1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นระบบ 2. คาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง 3. คิดอย่างยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนมุมมองเพื่อแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน 4. มองภาพรวมขององค์กรและเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ 5. พัฒนาระบบการคิดเชิงกลยุทธ์ของตนอย่างต่อเนื่อง
การกำหนด กลยุทธ์	ความสามารถในการแปลงวิสัยทัศน์ให้เป็นแผนกลยุทธ์ที่ปฏิบัติได้จริง โดยคำนึงถึงทรัพยากร บริบทชุมชน และนโยบายการศึกษา ผ่านการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน	1. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กรอย่างรอบด้าน 2. กำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และบริบทของสถานศึกษา 3. กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน 4. จัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์อย่างเหมาะสม 5. ปรับปรุงกลยุทธ์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา
การบริหาร ทรัพยากรบุคคล	ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนา ส่งเสริม และบริหารจัดการบุคลากรให้มีสมรรถนะที่เหมาะสม สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	1. วางแผนและกำหนดความต้องการด้านทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา 2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะและสมรรถนะอย่างต่อเนื่องตามความต้องการของงาน 3. สร้างระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และเชื่อมโยงกับเป้าหมายองค์กร 4. สร้างแรงจูงใจและบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับ 5. บริหารจัดการความขัดแย้งและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ
หลักธรรมาภิบาล	การบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย	1. ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส และตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอน 2. ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการตัดสินใจและการปฏิบัติงานทุกด้าน 3. เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา 4. รับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานและพร้อมรับการตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5. ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบย่อยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จัดทำนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ตารางที่ 2 ตารางประเมินความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
1. การกำหนดทิศทางองค์กร	4.72	0.45	มากที่สุด	4.76	0.43	มากที่สุด
2. การคิดเชิงกลยุทธ์	4.64	0.49	มากที่สุด	4.72	0.33	มากที่สุด
3. การกำหนดกลยุทธ์	4.60	0.50	มากที่สุด	4.72	0.30	มากที่สุด
4.การบริหารทรัพยากรบุคคล	4.68	0.47	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
5. หลักธรรมาภิบาล	4.56	0.51	มากที่สุด	4.60	0.40	มากที่สุด
รวม	4.64	0.48	มากที่สุด	4.72	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.64$, $S.D. = 0.48$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การกำหนดทิศทางองค์กร ($M = 4.72$, $S.D. = 0.45$) การบริหารทรัพยากรบุคคล ($M = 4.68$, $S.D. = 0.47$) การคิดเชิงกลยุทธ์ ($M = 4.64$, $S.D. = 0.49$) การกำหนดกลยุทธ์ ($M = 4.60$, $S.D. = 0.50$) และหลักธรรมาภิบาล ($M = 4.56$, $S.D. = 0.51$)

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเป็นไปได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.72$, $S.D. = 0.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลมีความเป็นไปได้มากที่สุด ($M = 4.80$, $S.D. = 0.45$) รองลงมาคือ การกำหนดทิศทางองค์กร ($M = 4.76$, $S.D. = 0.43$) การคิดเชิงกลยุทธ์ และการกำหนดกลยุทธ์ ($M = 4.72$, $S.D. = 0.33$ และ $S.D. = 0.30$) และหลักธรรมาภิบาล ($M = 4.60$, $S.D. = 0.40$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาวิจัยเรื่องศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล และ 5) หลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ประการดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหาร ควรมีและนำมาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบด้านการกำหนดทิศทางองค์กร สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สื่อสารทิศทางให้บุคลากรเข้าใจและร่วมขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีพลัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ 21 Samimi, M. et al. ที่ระบุว่า การกำหนดทิศทางองค์กรเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากองค์กรที่ขาดทิศทางที่ชัดเจนจะไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรและพัฒนากลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทุกองค์ประกอบ (Samimi, M. et al., 2022) สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดทิศทางองค์กรเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาเป็นอันดับแรก องค์ประกอบด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก คาดการณ์แนวโน้มในอนาคตและมองเห็นโอกาสในการพัฒนาองค์กรได้อย่างแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ราตรี พิมพ์ศักดิ์ และคณะ ที่ระบุว่า การคิดเชิงกลยุทธ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารที่มีการคิดเชิงกลยุทธ์จะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาได้ดีกว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานตามแบบแผนเดิม (ราตรี พิมพ์ศักดิ์ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ Reuter, E. & Floyd, S. W. ยังชี้ว่าในยุคดิจิทัล การคิดเชิงกลยุทธ์ต้องครอบคลุมถึงการสร้างวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงขององค์กรด้วย องค์ประกอบด้านการกำหนดกลยุทธ์ (Reuter, E. & Floyd, S. W. , 2024) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถแปลงวิสัยทัศน์เป็นแผนกลยุทธ์ที่ปฏิบัติได้จริง มีความชัดเจนในการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัด และการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งสอดคล้องกับ Ajmi, H. R. A. ที่ระบุว่า การวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นทักษะหลักของผู้บริหารที่มีประสิทธิผล โดยต้องคำนึงถึงบริบทชุมชนและนโยบายการศึกษาเป็นพื้นฐาน (Ajmi, H. R. A., 2024) ทั้งนี้ ชาริรัตน์ เสี่ยงล้ำ พบว่าผู้บริหารที่มีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์จะสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันให้สถานศึกษา และนำพาองค์กรให้เติบโตได้อย่างยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งนี้ (ชาริรัตน์ เสี่ยงล้ำ, 2565) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการพัฒนา ส่งเสริม และบริหารจัดการบุคลากรให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Samimi, M. et al. ที่ระบุว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลหน้าที่หลักของผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลองค์กร (Samimi, M. et al., 2022) และ Arar, K., & Oplatka, I. ที่ยืนยันว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในบริบทการศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (Arar, K. & Oplatka, I., 2022) นอกจากนี้ สุขawali ทองโพธิ์ใหญ่ และคณะ ยังพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ องค์ประกอบด้านธรรมาภิบาล (สุขawali ทองโพธิ์ใหญ่ และนิดา เปี่ยมพิชนะ, 2566) สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการองค์กรด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ Samimi, M. et al. ที่ระบุว่า การจัดการประเด็นสังคมและจริยธรรมเป็นหน้าที่สำคัญของผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Samimi, M. et al., 2022) และ Arar, K., & Oplatka, I. ที่ยืนยันว่าธรรมาภิบาลเชิงกลยุทธ์เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล (Arar, K. & Oplatka, I., 2022) นอกจากนี้ นลินี ณ นคร รักธรรม ยังชี้ว่าการมีหลักธรรมาภิบาลเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจจากบุคลากรและชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างยั่งยืน (นลินี ณ นคร รักธรรม, 2565)

การวิจัยนี้พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในบริบทไทยมีความพิเศษที่ต้องพิจารณาปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมควบคู่กันไป กล่าวคือ แม้องค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้านจะสอดคล้องกับแนวคิดสากล แต่การนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาไทยต้องคำนึงถึงบริบทเฉพาะ เช่น ความสัมพันธ์เชิงลำดับชั้น วัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม และความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในบริบทไทยควร

ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การสร้างบรรยากาศองค์กรเชิงบวก การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร และการเสริมสร้างการคิดเชิงกลยุทธ์ภายใต้บริบททางวัฒนธรรมและสังคมของไทย เพื่อให้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลมีความเป็นไปได้สูงสุด เพราะเป็นภารกิจที่อยู่ในอำนาจตัดสินใจของผู้บริหารโดยตรงตามมาตรา 39 มีระบบและกลไกรองรับอยู่แล้วในสถานศึกษาจึงปฏิบัติได้ทันที ด้านหลักธรรมาภิบาลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เพราะเป็นองค์ประกอบเชิงคุณค่าที่ต้องสั่งสมระยะยาวต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย และวัดผลเชิงประจักษ์ได้ยาก ทั้งนี้ทั้งสองด้านยังอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน จึงมิได้หมายความว่าธรรมาภิบาลมีความสำคัญน้อย แต่สะท้อนว่าควรออกแบบแนวทางพัฒนาให้ต่างกันตามธรรมชาติของแต่ละองค์ประกอบ

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.64$, $S.D. = 0.48$) และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.72$, $S.D. = 0.28$) ผลการวิจัยที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า องค์ประกอบทั้ง 5 ด้านได้มาจากการบวนการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบจากเอกสารและงานวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ โดยกำหนดเกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป จึงเป็นองค์ประกอบที่มีฐานทางวิชาการรองรับและมีความสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบกับผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีประสบการณ์การบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงสามารถประเมินได้ว่าองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานซึ่งมีค่าอยู่ในระดับต่ำทั้งสองด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะด้านความเป็นไปได้ที่มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำกว่าด้านความเหมาะสม สะท้อนให้เห็นว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความมั่นใจว่าองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ นลินี ณ นคร รักธรรม ที่ระบุว่าองค์ประกอบเชิงทฤษฎีที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงในสาขานั้น ๆ จะมีความตรงเชิงโครงสร้างและมีความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้สูง (นลินี ณ นคร รักธรรม, 2565)

อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารจำนวน 10 แหล่ง และการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมมุมมองที่หลากหลาย นอกจากนี้ การศึกษา ยังไม่ได้ตรวจสอบโมเดลเชิงโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ทำให้ยังไม่สามารถยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบในเชิงสถิติขั้นสูงได้

องค์ความรู้ใหม่

กรอบองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล และ 5) หลักธรรมาภิบาล ซึ่งผ่านการสังเคราะห์อย่างเป็นระบบและได้รับการยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมนิยามเชิงปฏิบัติการและพฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 25 ข้อ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ครอบคลุม 3 ระดับ ดังนี้ 1)ระดับนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด 2)ระดับการพัฒนา หน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาบุคลากร และ 3)ระดับปฏิบัติการ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพฤติกรรมบ่งชี้ไปใช้ประเมินตนเอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางองค์กร 2) การคิดเชิงกลยุทธ์ 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การบริหารทรัพยากรบุคคล และ 5) หลักธรรมาภิบาล ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สังเคราะห์ขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ อย่างเหมาะสม องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในหลายด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำ การส่งเสริมบรรยากาศการทำงานเชิงกลยุทธ์ และการทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตรหรือโครงการฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ด้านภาวะผู้นำเชิง กลยุทธ์ โดยบูรณาการองค์ประกอบดังกล่าวในกระบวนการพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ได้ไปพัฒนาเครื่องมือวัดและตรวจสอบคุณภาพด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) หรือ Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อยืนยันความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาวีรัตน์ เสี่ยงล้ำ. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา [ครุศาสตรมหาบัณฑิต]. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นลินี ณ นคร รักธรรม. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กร. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(2), 171-180.
- ราตรี พิมพ์ศักดิ์ และคณะ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 18(3), 28-38.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน. In วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สุชาวลี ทองโพธิ์ใหญ่ และนิยดา เปี่ยมพีชนะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. *Journal of Buddhist Education and Research*, 9(1), 1-14.
- Ajmi, H. R. A. (2024). Principals' leadership skills to meet the national strategy for education in basic schools. *Journal of Asian and African Social Science and Humanities*, 10(5), 413-424.
- Arar, K. & Oplatka, I. (2022). *Strategic leadership*. New York: Springer.
- Reuter, E. & Floyd, S. W. . (2024). Strategic leaders' ecosystem vision formation and digital transformation: A motivated interactional lens. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 18(1), 103-127.
- Samimi, M. et al. (2022). What is strategic leadership? Developing a framework for future research. *The Leadership Quarterly*, 33(3), Article 101353. <https://doi.10.1016/j.leaqua.2019.101353>.